

Belgen in Nederland: Tien vragen aan Jan Rycken

“Als ondernemer in welzijn moet je de kansen zien”

Deel 5 - slot Behoorlijk wat Belgen maken in Nederland het mooie weer. Behalve topmanagers, kunstenaars en voetballers, zitten er ook mensen uit de zorgsector bij. In de vijfde en laatste aflevering van de reeks ‘Belgen in Nederland’: Jan Rycken, Vlaming in de Nederlandse welzijnszorg. **Tekst Eric Bracke | Illustratie Ief Claessen | Foto Nico Krols**

Wie is Jan Rycken?

“Ik ben directeur-bestuurder bij Juvans, een sociale onderneming voor maatschappelijk werk en dienstverlening in Den Bosch. Juvans heeft 146 medewerkers. In elf gemeenten in de regio staan we in voor de eerstelijns welzijnszorg. Je kunt ons wat vergelijken met de OCMW's, al is Juvans – Latijn voor ‘helpende’ – een private instelling die gemeentelijke subsidies ontvangt.”

Met welke uitdagingen hebt u in uw functie te maken?

“Op dit moment is de grootste uitdaging de Wet op de Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) die op 1 januari 2008 in werking trad. De WMO wil de welzijnszorg meer vraaggericht maken en beter afstemmen op de problemen van de burgers. Dat veronderstelt samenwerking tussen verschillende instellingen, zodat de mensen niet meer van het ene loket naar het andere worden gestuurd. Het realiseren van integrale zorg is in het professioneel sterk verkokerde Nederland niet vanzelfsprekend. Het feit dat een instelling of dienst het niet langer alleen zal kunnen afhandelen, dringt langzaam door. De wet houdt ook bezuinigingen in. De gemeenten zullen over minder geld beschikken voor welzijnszorg. Gemeenten zijn al begonnen met aanbestedingen, zodat we het domein niet meer voor ons alleen hebben. Toch is de WMO een goede zaak. Tegenover mijn medewerkers paraphraseer ik de afkorting als ‘We Moeten Oefenen’. Als ondernemer in welzijn moet je de kansen zien van een nieuwe situatie. Pessimisme ligt niet in mijn aard.”

Hoe kwam u in Nederland terecht?

“Ik woonde op het Antwerpse Kiel, voetbalde bij Beerschot en deed vrijwilligerswerk bij het buurtwerk van jezuïet Ferdinand Bellens. Zo kreeg ik de smaak te pakken. Na mijn regentaat studeerde ik

aan de Sociale School in Gent. Meteen daarna trok ik naar Nederland, toen het mekka van het welzijns-werk. Ik ben in de sector blijven werken. Eerst als opbouwwerker, beleidsfunctionaris en in het woonwagenwerk. Toen ze begonnen te bezuinigen, ben ik in het onderwijs terechtgekomen, eerst als docent aan de Sociale Academie en later in de directie van een hogeschool. Nog later ben ik met organisatieadvies begonnen. Zeven jaar geleden heb ik een interimfunctie bij Juvans aanvaard.”

Ziet u verschilpunten tussen het Vlaamse en het Nederlandse welzijnsbeleid?

“De verschillen waren vroeger scherper. Begin jaren zeventig kregen 14 buurtwerken in Vlaanderen voor het eerst subsidies. Het bedrag was even groot als mijn toenmalige activiteitenbegroting voor een dorp van 8.000 mensen. Ondertussen is er

“In Nederland is het allemaal wat afstandelijker, wellicht als gevolg van de professionalisering.”

ongelofelijk veel veranderd. Het engagement van welzijnszorgers in Vlaanderen is gebleven. In Nederland is het allemaal wat afstandelijker, wellicht als gevolg van de professionalisering. Het kiezen voor de minsten en daar consequent in zijn, zoals Jef Ulburghs in Limburg deed, kennen we in Nederland veel minder. Het gaat er hier allemaal wat koeler aan toe. Het beleid in Nederland is ook grilliger. Van het ene jaar op het andere, van het ene kabinet op het andere, bedenkt men wat nieuws en moet het weer anders. Er is te weinig langetermijnvisie. Als er in België een probleem opduikt, pakt men het aan. Al doende wordt het probleem geanalyseerd. In Nederland begint men er niet aan als het probleem niet eerst volledig is geregeld met dossiers, subsidies, noem maar op. Het moet ook op korte termijn worden opgelost.

Jan Rycken is directeur-bestuurder bij een sociale onderneming voor maatschappelijk werk en dienstverlening.

Het Nederlandse beleid wordt hoofdzakelijk aangestuurd door incidenten. Je kunt jarenlang wijzen op problemen bij bepaalde groepen, maar pas als gebeurtenissen politiek gevoelig liggen, gebeurt er iets. Een recent voorbeeld is de dood van de peuter Savannah. De gezinsvoogdes staat terecht voor

“Het kiezen voor de minsten en daar consequent voor gaan, kennen we in Nederland veel minder. Het gaat er hier allemaal wat koeler aan toe.”

nalatige hulpverlening. Na die incidenten worden er meestal jarenlang tientallen miljoenen euro's in de sector gestopt. Want in Nederland kan men niet aanvaar-

den dat sommige drama's niet te vermijden zijn. Toch zou het verstandiger zijn om te investeren in buurtwerk. De gemeenschapszin in de wijken is weggeëbd. De sociale controle is verdwenen. Een ander verschil is dat Vlamingen beter zijn opgeleid en meer achtergrondkennis hebben. Toen ik les gaf op de Sociale Academie werden Freud en de psychoanalyse bijvoorbeeld als waardeloos afgevoerd. En je hoefde Freud niet gelezen te hebben om dat te beweren.”

Aan welke aspecten van het Nederlandse welzijnsbeleid ergert u zich het meest?

“Aan de lobbycultuur. We zien dat nu ook rond de Centra Jeugd en Gezin, het parapedaardje van

minister André Rouvoet (ChristenUnie). Landelijk proberen de Geestelijke Gezondheidszorg (GGZ), de Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD) en de Jeugdzorg de lakens naar zich toe te trekken. Op dat niveau betekenen wij, welzijnswerkers, niet veel. Een tweede ergernis is de marktwerking. Een beetje concurrentie kan geen kwaad, maar de zwakke groepen in onze samenleving zijn niet geholpen door pure marktwerking. Dat gaat ten koste van mensen met problemen. Uiteindelijk komt ook marktwerking dikwijls neer op lobbying. En wie genoeg reserves heeft, gaat onder de prijs. Wat krijg je dan in de plaats? In de thuiszorg zitten heel wat organisaties op de rand van het faillissement.”

In een interview in Weliswaar noemde Mieke Vogels welzijn een 'innovatieve sector'. Geldt dat ook voor Nederland?

“De Wet op de Maatschappelijke Ondersteuning draagt ertoe bij. Iedereen is nu verplicht om bakens te verzetten en na te denken over de eigen werking. Er zijn vroeger ook wel initiatieven geweest, maar van een innovatieve sector was geen sprake. Anders zou de kloof tussen vraag en aanbod nooit zo groot zijn geworden. De opdrachten via offertes zijn trouwens niet bevorderlijk voor vernieuwing omdat de marges te klein zijn. Nu komt er wat meer lucht. Ik reken in mijn offertes 3% risico en ontwikkeling om onverwachte wendingen te kunnen aanpakken.”

Wat zou u als Vlaams minister van Welzijn veranderen aan het beleid?

“Moeilijke vraag. Ik ben een buitenstaander en kan slechts met de nodige schroom spreken. Ik had het daarnet over het engagement. De keerzijde daarvan is – dat is alvast mijn indruk – dat opvoeders en welzijnswerkers in Vlaanderen meer op zich nemen. Wat meer ondersteuning zou geen kwaad kunnen. Met ondersteuning bedoel ik begeleiding, ruimte voor professionele ontwikkeling en deskundigheidsbevordering. Armoede is een ander punt. In steden als Antwerpen en Brussel lijkt meer armoede te zijn dan in Nederland. Of in elk geval meer zichtbare armoede, het oogt allemaal wat rauwer. Misschien vergt dit ook een beleidsinspanning.”

Heeft grensoverschrijdende samenwerking zin? Anders gezegd: kunnen we van elkaar leren?

“Een ontmoeting tussen de twee culturen is een goede zaak. Zelf heb ik er in Den Bosch geen ervaring mee, maar een collega in Tilburg gaat vaak naar België. Er is sowieso een uitwisseling, aangezien veel Vlaamse kinderpsychiaters en psychologen in Nederland werken. Ook veel hoogleraren in de psychologie zijn afkomstig uit Leuven. Zo wordt waardevol gedachtegoed gedeeld. Trouwens, de idee dat je van elkaar kan leren, moet een basale houding zijn.”

Het tolerante Nederland is na de moord op Fortuyn en Van Gogh sterk veranderd. Heeft dat een weer- slag gehad op het welzijnsbeleid?

“Die dramatische gebeurtenissen hebben vooral het politiek-maatschappelijke klimaat beïnvloed. Buurtwerkers en welzijnswerkers die in wijken komen, hebben in zekere zin ook af te rekenen met dat veranderde klimaat. Maar het heeft niet geleid tot een fundamenteel ander welzijnsbeleid. De grote veranderingen liggen eerder op de terreinen die ik geschetst heb, met momenteel de noodzaak van multidisciplinaire samenwerking. Instellingen die niet bereid zijn hun belangen anders te definiëren, krijgen nog een harde noot te kraken. Het gedogen is ook afgenomen. Vroeger zou men niet snel op mensen afgestapt zijn. Bemoeien was taboe in het land van de grote individuele vrijheid. De zogenoemde dwang en drang mag nu ook binnen de welzijnszorg. Dat was 15 jaar geleden vloeken in de kerk. Je kunt van premier Balkenende vinden wat je wilt, maar zijn kabinet heeft toch de aandacht gevestigd op normbesef, verantwoordelijkheidszin en participatie. Uiteindelijk streefden we er in de jaren zestig met het opbouwwerk ook naar dat mensen zelf initiatieven namen om het samenleven te verbeteren. Door de enorme professionalisering zijn we dat wat uit het oog verloren. Ook de woningbouwcorporaties, die vroeger vooral

stenenstapelaars waren, worden zich bewust van hun sociale taak. Een maatschappelijke werker van Juvans loopt nu een halve week mee met een grote woningbouwcorporatie. De woningconsulenten van de corporaties zijn de ogen en de oren van de wijk. Bij de minste huurschuld staan we klaar om te vermijden dat de schuld oploopt en de mensen uiteindelijk uitgezet moeten worden. Die vervlechting is een goede zaak.”

Als u vandaag opnieuw zou kunnen kiezen: Vlaanderen of Nederland?

“Het verblijf hier duurt al veel langer dan ik me in 1968 had voorgesteld. Zolang zij niet op mij zijn uitgekeken en ik zelf nog voldoende uitdagingen zie,

bevalt het me wel. Weet je, mijn ouders zijn 85 en wonen in Limburg. Ik stel daar dikwijls vast dat ik van de ingewikkelde Belgische gezondheidszorg niet veel meer begrijp. Mijn Nederlandse verzekeraar heeft me nu voor een operatie naar Vlaanderen verwezen. En ik moet toegeven dat de ontvangst, de flexibiliteit en de klantvriendelijkheid in Vlaanderen een verademing zijn.”

► Reacties welkom op www.weliswaar.be/forum